

Татјана Грујић¹

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

ДЕФИНИСАЊЕ СЕМАНТИКЕ ГЛАГОЛСКИХ ВРЕМЕНА ПОМОЋУ ТЕРМИНА „ОСНОВНО“, „ПРАВО“, „ИЗВЕДЕНО“, „НЕПРАВО“

Овај рад анализира шта се у савременој лингвистичкој литератури подразумева под основним и изведеним значењима глаголских времена. На примеру презента у енглеском језику показаћемо како се описује глаголско време у дескриптивним граматикама. Циљ нам да покажемо да најновија сазнања когнитивне лингвистике наговештавају да је могуће довести у везу сва значења глаголског времена, односно да постоји мотивисаност, тј. образложеност семантике и прагматике овог глаголског облика. Ова се мотивисаност показује на нивоу који је дубљи од темпоралне референције. Тај дубљи ниво назваћемо јединственим, језгреним значењем. Сматрам да је неопходно експериментално проверити у наставној пракси потенцијалну педагошку вредност објашњења која би се заснивала на овим увидима.

Кључне речи: презент, основно/изведено значење глаголског времена, језгрено значење, мотивисаност.

1. Увод

Без обзира на то да ли се време посматра као објективна (физичка) или као субјективна (когнитивна) категорија, унутрашњи доживљај времена је у нераскидивој вези са човековом способношћу и потребом да „оријентише временске догађаје једне према другима и према сопственој стварности“ (Станојевић & Ашић, 2006: 12). Такво уређење догађаја је хронолошко, односно календарско. Но, језик има и сопствено средство за уређење догађаја – глаголско време. Глаголским се временом исказује како су догађаји повезани једни са другима и са тренутком говора. Дакле, глаголско време је граматички одраз временске локације неког догађаја (Даунинг & Лок, 2002: 352). Лоцирање догађаја у времену сматра се у лингвистичкој литератури (Биник, 1991: 250) примарном функцијом глаголског времена. Ова се функција другачије назива темпоралном референцијом.

1 tatjanagrujic@yahoo.com

Између глаголског времена и физичког времена постоји сложен, интригантан и наизглед често недоследан и контрадикторан однос. Да би се овај однос разумео неопходно је одвојити облик од значења. Глаголско време је облик, а физичко време је карактеристично значење тог облика.

У идеалном случају овај је однос непосредан, тј. један глаголски облик одговара једном сегменту физичког времена. Опис таквог, „идеалног“ случаја и потрага за њим били су предмет истраживања граматичара до двадесетог века. Једна од последица таквог приступа је и чињеница да данас, после две и по хиљаде година проучавања глаголског времена, о овој појави „много знамо, али је мало разумемо“ (Биник 1991: vii, превод Т. Грујић).

Зашто је однос између физичког и глаголског времена толико компликован и зашто не дозвољава да га у потпуности разумемо? Првенствено стога што, са једне стране, један облик може имати више значења, а са друге једно исто значење у језику може да се изрази различитим облицима.

У потрази за јединственим објашњењем граматичког значења неког облика у модерној лингвистици тесно сарађују семантика и прагматика. Семантика проучава значење које одређује сам систем неког језика, односно у случају глаголског времена одређује „базичну инструкцију коју оно даје у погледу смештања догађаја на временску праву“ (Станојевић & Ашић, 2006: 15), док се прагматика усредсређује на значење које се изводи из конкретних употреба датог облика, односно интерпретира исказе у односу на контекст у коме се јављају. Овај двојаки приступ (семантички и прагматички) темељно описује значења глаголског времена, но за последицу има то да се значења разврставају у две групе: основна (она која одговарају основном семантизму глаголског облика) и изведена (она која се тумаче на основу употребе).

За опис значења глаголских времена користи се временска права. Временска права је схематски приказ физичког времена помоћу кога се у лингвистици илуструје систем глаголских времена неког језика. На тој оси, која се обично оријентише с лева на десно, налазимо три сегмента физичког, односно концептуалног времена: прошлост, садашњост и будућност. Тачке на тој правој могу бити сами сегменти концептуалног времена или концептуална времена упарена са догађајима. Тренутак говора сматра се нултом тачком временске осе.

На основу односа тренутка говора и времена догађаја сва се глаголска времена деле на апсолутна и релативна (Михелис, 2006: 221). Код апсолутних времена овај однос је директан, код релативних индиректан. Дакле, код апсолутних времена догађај се одмерава у односу на тренутак говора. Код релативних, догађај је у временском односу са неким другим моментом различитим од тренутка говора. У енглеском језику у апсолутна глаголска времена се убрајају садашње и прошло.

Логично је претпоставити да овај директан однос две тачке (тренутка говора и времена догађаја) заправо представља карактеристично значење

глаголског времена: ако су време догађаја и тренутак говора истовремени догађај ћемо исказати презентом, ако време догађаја претходи тренутку говора употребићемо прошло време. Но, како онда објаснити чињеницу да се у енглеском о прошлој радњи врло често говори презентом?

Да би дали објашњење оваквог понашања, граматичари су направили поделу значења глаголских времена на основна и изведена, односно права и неправа. Тако се у основна значења садашњег времена сврставају она код којих је исказани однос тренутка говора и времена догађаја у складу са основном семантиком, односно где се ове две тачке поклапају. Остала значења презента, односно случајеве када он изражава будућност или прошлост, лингвисти традиционално третирају као неправа, изведена или посебна значења. Но, у савременој лингвистици постоје мишљења да је ова подела недостатна јер постоји значење глаголског времена дубље од основног значења. То дубље значење Селсе-Мурша и Ларсен-Фриман (1999: 322) називају језгреним (енгл. *core*) значењем, сматрају да је дубље од темпоралног и да обједињује и основна и изведена значења.

У овом раду, на примеру садашњег времена у енглеском језику представићу како се у савременој лингвистичкој литератури описују различита значења овог глаголског облика. На грађи савремених дескриптивних граматика неприкосновених ауторитета за енглески језик као што су Кверк и Гринбаум (1990), Хадлстон и Пулам (2002), Лич (1971) и Даунинг и Лок (2002) показашу шта заправо подразумева подела на основна и изведена значења. Такође ћу представити и рад когнитивних лингвиста на пољу систематског и мотивисаног повезивања ове две групе значења.

2. Презенти

У литератури се значења презента деле на две групе: основна (енгл. *basic*) и изведена (енгл. *special*). Други термини су примарна (енгл. *primary*) и секундарна (енгл. *secondary*) (Даунинг & Лок, 2002: 353). Анализа употребе ових термина показаше да се основна, права или примарна значења презента заправо односе на деиктичко значење, односно на исказе у којима се садашњим глаголским временом изражава садашњост. Изведена, неправа или секундарна значења односе се на исказе у којима се презентом говори о будућности или прошлости, дакле о некој несадашњој сфери времена.

Физичко време Гринбаум и Кверк (1990: 45) представљају као праву која укључује и садашњи тренутак као тачку чији се положај непрестано мења. Све испред садашњег тренутка је будућност, све иза њега је прошлост. Из описа употреба презента закључује се да ови аутори разликују две групе значења: основна и изведена. У основним значењима оно се користи за говор о садашњости, а у изведеним служи да изрази прошлост или будућност.

Када се користи да изрази садашњост презент, по овим ауторима, има следећа основна значења: презент стања, презент навика и тренутни презент.

Презент стања се користи са глаголима стања да означи једно непрекинуто стање које је постојало у прошлости, постоји у садашњости и има тенденцију да се настави у будућности. У ово значење Кверк и Гринбаум убрајају и безвремени презент којим се исказују општепознате истине, а који се односи на период времена који може бити потпуно неограничен (као у 1), релативно неограничен (пример 2) али и сасвим ограничен (пример 3).

- 1) *Two and three are five.*
- 2) *The British Isles have a temperate climate.*
- 3) *This soup tastes delicious.*

Презент навика користи се глаголима динамичког значења за говор о догађајима који се понављају без обзира на то да ли се ови догађаји у трајању протежу и на прошлост односно будућност, да ли су безвремени (пример 4) или временски ограничени (пример 5).

- 4) *The earth moves round the sun.*
- 5) *She doesn't smoke.*

Тренутни презент користи се са динамичким глаголима да означи један догађај кратког или непостојећег трајања, а који се дешава у тренутку говора. Напоменимо да је ово једино значење енглеског презента где наилазимо на потпуно поклапање времена догађаја и тренутка говора. На ово значење наилазимо код директних преноса и код перформатива, тј. глагола којима се изводе говорни чиновни.

- 6) *Raul kicks the ball into the net.*
- 7) *I promise I'll be careful.*

Из горњих примера видимо да у свим основним значењима презент на неки начин укључује тренутак говора. Он се са њиме може у потпуности поклапати у погледу трајања као у примерима 6) и 7). Но, радња дата презентом може трајати дуже од тренутка говора, али га укључивати, као у примерима 1-5. Тада је тренутак говора само подкуп времена догађаја. Можемо закључити да за Кверка и Гринбаума презент у основним употребама има деиктичко значење. релевантан за радњу као код садашњих стања и навика.

Ови аутори даље сматрају да се проширењем тумачења основних значења долази до изведених. Они наводе три изведена значења презента. У прва два презент служи за исказивање прошлости, а у трећем се односи на будућност.

Историјски презент односи се на прошлост и карактеристика је наратије. Њиме се постиже драматичност приповедања која догађај из прошлости дочарава као садашњи.

- 8) *Just as we arrived, up comes Ben and slaps me on the back.*

Понекад се презент користи са глаголима комуникације или рецепције да покаже да информација још увек важи. Другим речима, пре-

зент је овде средство којим се избегава слагање времена у зависној клаузи. На овај начин истиче се порука, док време дешавања тоне у позадину. Илустрацију овакве употребе налазимо у:

9) *Jack tells me that the position is still vacant.*

Презент се користи и да изрази будуће догађаје који ће се сигурно догодити:

10) *The plane leaves for Ankara at eight o'clock tonight.*

У ова три значења (примери 8, 9 и 10) наилазимо на недеиктички презент: релевантно време се не поклапа са тренутком говора, односно не постоји подударност између глаголског и концептуалног времена.

Иако објашњавају ефекте који се постижу овим употребама презента, Гренбаум и Куирк не анализирају разлоге односно услове под којима је могуће на овакав начин проширити тумачење основног семантизма овог глаголског времена. Конкретно, из њихове анализе не сазнајемо зашто се на пример презентом може изразити будући догађај који ће се сигурно догодити. Лич (1971), пак, даје анализу која је на трагу овог одговора. Он налази да је у свим употребама, дакле и основним и изведеним, презент у основи повезан са садашњим тренутком (тренутком говора). Ова повезаност може се изразити на следећи начин: стање или догађај у психолошком смислу постоји у садашњем тренутку. Под посебним околностима презентом се изражава прошлост или будућност којима садашњи тренутак објективно не припада: историјски презент представља прошле догађаје као да се управо догађају а презент будућности се односи на будуће догађаје који се сматрају унапред предетерминисаним (видети пример 10). Лич, другим речима, тврди да се тиме што се исказује презентом будућност представља као чињеница, односно будућој се радњи приписује исти степен извесности који имају садашњи или прошли догађаји. Презентом се, дакле, описана и говорна ситуација могу повезати не само темпорално него и концептуално.

Концептуално повезивање описане и говорне ситуације остварује се помоћу три тачке на временској оси. Од Рајхенбаха (1947) оне се обележавају као С – време говора, Е – време догађаја и Р – референцијално време, на основу кога смештамо моменат догађаја на временску осу. Овде је Р, дакле, тачка која одређује перспективу из које се посматра ситуација. Она се може поклапати са тренутком говора или временом догађаја, а може се и разликовати и од једног и од другог. Тачке С, Е и Р налазе се унутар сфера које су подесиве величине.

Основни семантизам презента по Рајхенбаху је С, Р, Е. Другим речима, тренутак говора је референцијално време и напоредан је са временом догађаја. Овај се семантизам односи само на примере 1-7) односно на основну, прототипичну употребу презента. У тој употреби презент служи за изражавање радње која се дешава или је актуелна у тренутку говора. Пошто се не могу све употребе презента представити овом формулом,

обично се у анализу значења укључује и прагматика. У непрезентским, специфичним употребама презента Е се не поклапа са С. У тим, интерпретативним употребама презента важи инструкција $E = P$, односно $P \neq C$ (Станојевић & Ашић, 2006: 34). У овим употребама презент добија семантизам прошлог времена, ако је тачка Е пре тренутка говора, као у примерима 8) и 9), односно будућег, ако се тачка Е налази иза тренутка говора, као у примеру 10).

Пошто се у таквим употребама семантичка формула презента не може разлучити од формуле прошлог и будућег времена, Хадлстон и Пулам (2002: 85) уводе и четврту тачку, деиктичко време односно T_d .

Они семантички однос категорија прошлости, садашњости и будућности представљају преко односа две тачке T_p – (референцијално време) и T_o – (време оријентације). Ако се ове две тачке поклапају, говоримо о садашњости. Ако T_p претходи T_o говоримо о прошлости, а ако T_p следи T_o говоримо о будућности. Друге две тачке су $T_{снт}$ – време дешавања ситуације, које је код свршеног вида идентично са T_p , но код имперфективног аспекта дуже од T_p , и T_d , деиктичко време – тренутак говора или писања – време кодирања и декодирања. T_d и T_o се обично поклапају, но погледајмо пример:

11) *If you eat any more you'll say you don't want any tea.*

У овом исказу *don't want* је недеиктички презент, где T_d није исто као T_o , иако T_o јесте T_p , али глагола *say*, дакле презент је симултан са будућим T_o .

У свом основном значењу презент исказује однос у коме је $T_p = T_o$, при чему T_o није прошлост. Овај однос илустровали смо примерима 1-7. Због захтева да динамична ситуација буде временски напоредна са тренутком говора и чињенице да тренутак говора траје краће од већине ситуација, презентом се може изразити само ограничени број врста динамичких ситуација. У њих првенствено спадају говорни чиновни (пример 7), односно искази којима се заправо не описују ситуације него изводе радње, јер једино код њих наилазимо на потпуно поклапање трајања радње и тренутка говора. На поклапање ове две тачке наилазимо и у директним преносима (пример 6) и демонстрацијама

12) *I add two cups of flour and fold in gently.*

У овом исказу, у коме је $T_p = T_o$ поклапање између T_d и T_o није објективно него субјективно јер говорник представља радње као да трају колико и тренутак говора, мада то, строго узевши, није тако.

Случајеве где презент задира у територију прошлог времена (историјски презент у нарави, презент најновијих вести или метафорична екстензија директног преноса, пример 14) аутори сматрају метафоричном употребом презента којом се постиже живост нарави јер се прошли догађај интегриса у овде-и-сада.

13) *UN aid reaches the stricken Bosnian town of Srebrenica.*

Презент се користи и као средство којим се у позадину ставља време дешавања како би се истакао садржај поруке (са глаголима као што су *hear, gather, understand*):

14) *Your mother tells me you're off to Paris tomorrow.*

Анализа примера 14 и 15 показује да се тачке T_p и T_o код глагола *reach* и *tell* не поклапају. Схематски, њихов однос је следећи: $T_p < T_o$, односно ни овде презент није у деиктичкој употреби.

Из прагматичких разлога аутори одвојено третирају презент којим се исказује будућност у независној и зависној клаузи. Наиме, његова употреба у независној клаузи има строго прагматичко ограничење: клауза мора говорити о нечему што се већ сматра знаним (познатим) у садашњости. Стога презент у оваквој употреби налазимо у говору о цикличним појавама у природи (пример 16), утврђеним распоредима (пример 17) и неизбежним последицама остварења датих услова (пример 18).

- 1) *The next tide is around 4 this afternoon.*
- 2) *When do lectures end this year?*
- 18) *If you don't do better next month you are fired.*

На ово прагматичко ограничење не наилазимо у зависним клаузама у којима се презентом говори о будућности:

- 19) *Don't go until I am feeling better.*
- 20) *I'll be disappointed if we have wet weather.*

Но, ни овде (у примерима 16 – 20) се тачке T_o и T_p не поклапају. Њихов се однос схематски може представити следећом формулом: $T_p > T_o / T_d$. Из формуле се даље види да се референцијално време овде не поклапа ни са деиктичким временом.

Из досадашње анализе може се закључити да се у литератури сматра да на права (или основна) значења презента наилазимо тамо где је ово време у деиктичкој употреби, односно где се односи на садашњост. Другим речима, формула деиктичких значења презента је $T_p = T_o = T_d$, при чему T_o није прошлост. У недеиктичким употребама овог времена формула је следећа $T_p \neq T_o / T_d$.

3. Ка јединственом значењу презента

Како су формуле значења различите, поставља се питање шта је овим употребама презента заједничко? Да ли оне деле ишта сем морфологије? Односно, постоји ли, поред облика, икаква дубља веза између основних и изведених значења овог времена?

Даунинг (2002: 355) каже да је у когнитивном смислу садашње време везано за исказивање ситуација из непосредне стварности које је могуће опазити. Из овог става се може извести закључак да је његово основно значење да лоцира ситуацију на временској оси тако да се она односи на

садашњи тренутак. Веза ситуације и тренутка говора не мора бити темпорална референција. Напротив, та је веза дубља од темпоралности (Селсе-Мурша & Ларсен – Фриман, 1999: 117) и манифестује се као језгрено значење овог времена. У свом језгреном значењу презент изражава непосредну чињеничност. Та непосредна чињеничност може бити објективна, али може бити и питање концептуализације. Говорник, наиме, има избор како ће замислити, описати и представити ситуацију.

Непосредна чињеничност може се, дакле, деиктички изместити у прошлост или будућност (Раден & Дирвен, 2007: 211), односно могуће је концептуализовати прошле или будуће ситуације као да се одвијају у садашњости. Тим померањем или измештањем деиксе ови аутори, користећи теоретски оквир когнитивне граматике, мотивишу способност презента да се односи на будућност или прошлост, тј. повезују различита значења овог глаголског времена.

Деикса прошлих ситуација може се померити на садашњост, односно когнитивнолингвистичким терминима речено могуће је концептуализовати прошле ситуације као садашње. Овим се постиже ефекат актуелности у наративном презенту, историјском и научном презенту.

И будућим се ситуацијама може померити деикса. Оне се тада представљају као да се дешавају у садашњем деиктичком времену те се изражавају презентом. У овој употреби налазимо исказе којима се изражава планирана будућност, односно утврђени, циклични или репетитивни догађаји.

Когнитивна лингвистика језик сматра саставним делом когнитивног система. Структура језика је одраз човековог доживљаја света, перцепције и концептуализације тог искуства. У складу са тим, когнитивна граматика презент објашњава са аспекта перцепције, односно преко оквира посматрања. Оквир посматрања може бити максималан или ограничен. Кроз максимални оквир ситуације се сагледавају у целини, дакле као довршене, а кроз ограничен се сагледавају у току (Најмајер 2008: 340), односно изнутра. Ситуације које коинцидирају са тренутком говора говорник скоро никад (осим код говорних чинова) не може да се сагледа у целини, односно кроз максимални оквир. Разлог томе је епистемички – догађај се мора сагледати и идентификовати пре него што се исказе. А већина догађаја траје дуже од самог исказа којим се описује. Зато презент има захват којим се обухвата само један део несвршених ситуација. То објашњава зашто презент прототипски не служи да исказе свршене ситуације у садашњости. Напротив, њиме се исказује „знање о структури ситуације“ (Холм, 2009: 45 превод Т. Грујић). Непрототипске употребе презента даље је могуће објаснити виртуелном коинциденцијом ситуације и тренутка говора: у упутствима и при демонстрацијама, за изражавање будућних радњи (јер виртуелно коинцидира са распоредом који је сталан и поуздан), за нарацију о прошлости.

На овом месту објаснићу значење термина „прототип“ и „прототипско значење“ у когнитивној лингвистици. Прототип настаје као производ

процеса класификације и категоризације. Категоризација је когнитивни процес којим се формирају категорије у оквиру неког процеса класификације. Тако је категорија глаголског времена резултат процеса класификације глаголских облика, на пример. Категорија је, кажу Раден и Дирвен (2006: 337), концептуализација збира релевантних сличних искустава. Но, немају сви чланови неке категорије исти статус. Неки се, наиме, сматрају бољим, односно типичнијим представницима од других. Ти најбољи, тј. најтипичнији представници називају се прототипским члановима дате категорије. Прототип је, дакле, апстрактна ментална представа у којој су обједињени кључни атрибути или својства најбољих припадника неке категорије. Пошто презент у својим основним значењима говори о садашњости, термин „прототипско“ користи се управо за ово његово значење.

Да закључимо, когнитивна лингвистика сматра да сви елементи језика имају значење. У складу са тим, граматички елементи могу бити полисемични. У том случају они имају једно прототипско значење и читав низ других, мање централних вредности. У језичкој педагогији то значи да се прототипско значење, као најбољи представник категорије, мора усвојити прво. Тек кад се обради прототип може се прећи на друга значења, која су мање типична и мање централна. Ово предлаже и Лангакер (2008: 91) као могући модел обраде енглеског презента: усвајање деиктичких, презентских значења пре усвајања осталих, која се онда могу једноставно образложити, мотивисати, тј. довести у везу са прототипским значењем померањем деиксе, као што смо видели горе.

4. Закључак

Анализа употребе термина као што су „основно“ и „изведено“ у лингвистичким разматрањима различитих значења садашњег глаголског времена у енглеском језику показује да се основна значења у литератури повезују са темпоралном референцијом односно са начином на који глаголско време означава један тренутак или интервал на оси времена. Иако ово време припада категорији апсолутних времена, тј. показује директан однос између времена догађаја и тренутка говора, односно тачака Е и С, анализа је показала да се не могу све њихове употребе описати формулом $E = C$. Такви искази, који нису у складу са основном семантиком ових времена, објашњавају се прагматичким интерпретацијама. Но, напоредо са оваквим објашњењима појављују се и друга која су плод напора да се нађе дубље, јединствено значење глаголских времена које би повезало и основна и изведена значења која су до сада третирана помоћу два различита приступа (основна семантичким, а изведена прагматичким). Проницању у ова обједињујућа значења знатно су у последњих неколико деценија допринели увиди когнитивне лингвистике.

Показали смо да се значења садашњег глаголског времена могу поделити на деиктичка и недеиктичка према томе да ли референтно време T_p коинцидира или не са тренутком говора. У случајевима где ове подудар-

ности није било, показали смо да је употреба презента мотивисана његовим дубљим, језгреним значењем које се назива непосредном чињеничношћу. Та непосредност, без обзира да ли произилази из говорниковог доживљаја (као код историјског презента) или из објективних околности (у случају испланиране или унапред одређене будућности) је разлог зашто говорник одлучује да прошлу односно будућу ситуацију концептуализује као садашњу.

Вредност оваквог објашњења није проверавана у настави језика (Боерс и Линдстромберг, 2006: 307). Стога увиди ове анализе могу послужити као основа за практични експеримент у коме би експериментална група ученика добијала когнитивнолингвистичка објашњења, док би контролна група радила на уобичајени начон. Резултати таквог лонгитудиналног истраживања, првенствено са ученицима на напредном нивоу (од нивоа Б2 навише), показали би да ли овај модел (који његови поборници сматрају „најпрецизнијим, најсистематичнијим и најкомплетнијим“, Тајлер, 2008: 459) може да пружи свеобухватнија објашњења, па самим тим и дубље разумевање датих конструкција у односу на традиционални приступ. Такође би се могло практично проверити и да ли боље разумевање доводи до контекстуално адекватније употребе ових облика. Практична примена је један од дугорочних циљева когнитивне лингвистике и биће важан емпиријски тест за овај теоретски оквир (Лангакер, 2008: 88).

Литература

- Биник 1991: R. Binnick, *Time and the verb*, Oxford: Oxford University Press.
- Боерс и Линдстромберг 2006: F. Boers i S. Lindstromberg, Cognitive linguistic applications in second or foreign language instruction: Rationale, proposals and evaluation, u Kristiansen, G., Archard, M., Dirven, R., & Ruiz de Mendoza Ibáñez, F.J. (Eds.) *Cognitive linguistics: Current applications and future perspectives*, Berlin/New York: Mouton de Gruyter, 305-355.
- Гринбаум и Кверк 1990: S. Greenbaum, R. Quirk, *A student's grammar of the English language*, London: Longman.
- Даунинг 2002: A. Downing, P. Locke, *English grammar*, Oxon: Routledge.
- Лангакер 2008: R. Langacker, Cognitive grammar as a basis for language instruction, u Robinson, P. i Ellis N. (ur.) *Handbook of cognitive linguistics and second language acquisition*. New York: Routledge, 66-88.
- Лич 1971: G. Leech, *Meaning and the English verb*, London: Longman.
- Михелис 2006: L. Michaelis, Tense and time, u B. Aarts & A. MacMahon (eds) *The Handbook of English Linguistics*, Oxford: Blackwell, 230-243.
- Најмајер 2008: S. Neimer, M. Reif, Making progress simpler? Applying Cognitive Grammar to tense-aspect teaching in the German EFL classroom, у Knop, S. De и

Rycker T. De (ред.) *Cognitive Approaches to Pedagogical Grammar*. Berlin: Mouton De Gruyter, 326-352.

Раден и Дирвен 2007: G. Radden, R. Dirven, *Cognitive English grammar*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Рајхенбах 1947: H. Reichenbach, *Elements of Symbolic Logic*, New York: The Free Press.

Селсе-Мурша и Ларсен-Фриман 1999: M. Celce-Murcia и D. Larsen-Freeman, *The grammar book: An ESL/EFL teacher's course*, Heinle & Heinle Publishers.

Станојевић и Ашић 2006: В. Станојевић, Т. Ашић, *Семантика и прагматика глаголских времена у француском језику*, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.

Тајлер 2008: А. Tyler, *Cognitive linguistics and second language instruction*, Robinson, P. и Ellis N. (ур.) *Handbook of cognitive linguistics and second language acquisition*. New York: Routledge, 456-489.

Хадлстон и Пулам 2002: R. Huddleston, G. K. Pullum, *The Cambridge grammar of the English language*, Cambridge: Cambridge University Press.

Холм 2009: R. Holme, *Cognitive linguistics and language teaching*, New York: Palgrave, Macmillan.

Tatjana Grujić

DEFINING THE SEMANTICS OF TENSES USING THE TERMS „BASIC“, „PROPER“, „DERIVED“, „IMPROPER“

Summary

This paper presents an analysis of what is implied by basic and special meanings of a tense in linguistic writing today. I will use the English Present Tense to exemplify how tense is treated in descriptive grammars. It is my aim to demonstrate that latest insights in cognitive linguistics suggest that it is possible to relate all the different meanings of a tense and thus reveal unique motivation behind its semantics and pragmatics. This motivation is discovered at a level which is deeper than temporal reference. This level is referred to as the core meaning of a tense. It is my belief that potential pedagogical value of foreign language instruction based on this insight necessitates further practical study.

Key words: present, basic/special meaning, core meaning, motivation

Примљен априла 2012.

Прихваћен за штампу јуна 2012.